

ประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร :
การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม
ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑

โดยเป็นการสมควรปรับปรุงแก้ไขการกำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร เรื่อง การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ให้เหมาะสมกับสถานการณ์ปัจจุบัน

อาศัยอำนาจตามความในมาตรา ๕ มาตรา ๑๕ และมาตรา ๑๖ แห่งพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ประกอบมติคณะกรรมการมาตรฐานสินค้าเกษตร ในการประชุมครั้งที่ ๒/๒๕๖๒ เมื่อวันที่ ๑๑ กันยายน ๒๕๖๒ รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ จึงได้ออกประกาศไว้ ดังต่อไปนี้

๑. ให้ยกเลิกประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๒

๒. กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม มาตรฐานเลขที่ มกษ. 6402-2562 ไว้เป็นมาตรฐานทั่วไป ดังมีรายละเอียดแนบท้ายประกาศนี้

๓. บรรดาใบรับรองที่ผู้ประกอบการตรวจสอบมาตรฐานได้ออกตามประกาศกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ เรื่อง กำหนดมาตรฐานสินค้าเกษตร : การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม ตามพระราชบัญญัติมาตรฐานสินค้าเกษตร พ.ศ. ๒๕๕๑ ลงวันที่ ๓๐ กันยายน ๒๕๕๒ ให้ยังคงใช้ได้ต่อไปจนกว่าใบรับรองนั้นจะสิ้นอายุ หรือถูกเพิกถอน หรือมีการขอยกเลิก ทั้งนี้ ไม่เกินสองปีนับตั้งแต่วันที่ถัดจากวันประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ทั้งนี้ ให้ใช้บังคับเมื่อพ้นกำหนดหนึ่งร้อยแปดสิบวันนับแต่วันที่ประกาศในราชกิจจานุเบกษาเป็นต้นไป

ประกาศ ณ วันที่ ๓๑ ตุลาคม พ.ศ. ๒๕๖๒

ประภัตร โพธสุธน

รัฐมนตรีช่วยว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์ ปฏิบัติราชการแทน

รัฐมนตรีว่าการกระทรวงเกษตรและสหกรณ์

มาตรฐานสินค้าเกษตร

การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม

1. ขอบข่าย

มาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ กำหนดเกณฑ์การปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนมเพื่อการค้า ครอบคลุมข้อกำหนดตั้งแต่องค์ประกอบฟาร์ม การจัดการฟาร์ม บุคลากร สุขภาพสัตว์ สวัสดิภาพสัตว์ สิ่งแวดล้อม และการบันทึกข้อมูล โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพการผลิต โคนมมีสุขภาพดี และได้น้ำนมดิบที่มีคุณภาพในการนำไปใช้ผลิตเป็นอาหารที่ปลอดภัยต่อการบริโภค

2. นิยาม

ความหมายของคำที่ใช้ในมาตรฐานสินค้าเกษตรนี้ มีดังต่อไปนี้

2.1 โคนม (dairy cattle) หมายถึง สัตว์ในสกุลบอส (Bos) ที่เลี้ยงไว้เพื่อใช้ผลิตน้ำนมสำหรับบริโภคเป็นอาหาร

2.2 ฟาร์มโคนม (dairy cattle farm) หมายถึง สถานที่ประกอบการที่เลี้ยงโคนม ซึ่งครอบคลุมถึง โรงเรือนคอกพัก สถานที่เก็บอาหารสัตว์ เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์ ทำลายซากสัตว์ รวบรวมขยะและมูลสัตว์

3. ข้อกำหนด

ข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม ให้เป็นตามตารางที่ 1 ดังนี้

ตารางที่ 1 รายการและข้อกำหนดการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดีสำหรับฟาร์มโคนม

รายการ	ข้อกำหนด
<p>1. องค์กรประกอบฟาร์ม</p> <p>1.1 สถานที่ตั้ง</p>	<p>1.1.1 ตั้งอยู่ในพื้นที่ที่มีการคมนาคมสะดวกต่อการขนส่ง</p> <p>1.1.2 ตั้งอยู่ในสภาพแวดล้อมที่ไม่เสี่ยงต่อการปนเปื้อนจากอันตรายทางกายภาพ เคมี และชีวภาพ เว้นแต่มีมาตรการป้องกันอันตรายที่มีประสิทธิภาพ</p>
<p>1.2 ผังและลักษณะฟาร์ม</p>	<p>1.2.1 พื้นที่ฟาร์มมีขนาดเพียงพอเหมาะสมในการเลี้ยงสัตว์ ไม่ก่อให้เกิดผลกระทบต่อสุขภาพสัตว์และสิ่งแวดล้อม</p> <p>1.2.2 มีการวางผังฟาร์มที่ดี และจัดพื้นที่ของแต่ละกิจกรรมแยกเป็นสัดส่วนอย่างชัดเจน เหมาะสมตามวัตถุประสงค์และขนาดฟาร์ม รวมทั้งแยกพื้นที่เลี้ยงจากที่พักอาศัยเพื่อให้สามารถป้องกันการปนเปื้อนได้</p> <p>1.2.3 มีทางเข้า-ออกฟาร์มโคนมทางเดียว</p> <p>1.2.4 มีการจำกัดการเข้า-ออกของบุคคลในบริเวณพื้นที่เลี้ยงสัตว์</p>
<p>1.3 โรงเรือน</p>	<p>1.3.1 สร้างด้วยวัสดุที่คงทน แข็งแรง ง่ายต่อการทำความสะอาดและบำรุงรักษา มีหลังคา มีแสงสว่างเพียงพอ อากาศถ่ายเทได้สะดวก ภายในโรงเรือนไม่มีส่วนยื่นที่แหลมคม ที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้ปฏิบัติงานและโคนม</p> <p>1.3.2 โรงเรือนที่ใช้เลี้ยงโคนมมีพื้นที่เพียงพอกับจำนวนโคเพื่อให้แสดงพฤติกรรมได้ตามธรรมชาติ</p> <p>1.3.3 พื้นโรงเรือนที่ใช้เลี้ยงโคต้องเรียบ ไม่ลื่น ระบายน้ำได้ดี สามารถทำความสะอาดและปฏิบัติงานได้สะดวก</p> <p>1.3.4 พื้นโรงรีดนมหรือบริเวณรีดนมต้องทำด้วยวัสดุไม่ลื่น ระบายน้ำได้ดี</p> <p>1.3.5 รางหรือภาชนะใส่อาหารและน้ำสำหรับโคนม ทำด้วยวัสดุที่ทำความสะอาดง่าย และไม่ก่อให้เกิดอันตรายต่อตัวสัตว์</p> <p>1.3.6 มีรางหรือภาชนะใส่อาหารและน้ำ เพียงพอกับขนาด อายุ และจำนวนโคนม วางอยู่ในตำแหน่งที่เหมาะสมเพื่อให้โคกินอาหารและน้ำได้สะดวก</p> <p>1.3.7 มีชองบังคับสัตว์ เพื่อความสะดวกและปลอดภัยของผู้ปฏิบัติงาน และไม่เป็นอันตรายกับโค กรณีไม่มีชองบังคับสัตว์ ให้ใช้ชองรีดนมแทนได้</p>

รายการ	ข้อกำหนด
1.4 เครื่องมือและอุปกรณ์	<p>1.4.1 มีเครื่องมือและอุปกรณ์เพียงพอต่อการรีดนมและการปฏิบัติงานในฟาร์ม</p> <p>1.4.2 มีสถานที่เก็บเครื่องมือและอุปกรณ์เป็นสัดส่วน สะดวกในการปฏิบัติงาน</p> <p>1.4.3 ติดตั้งหรือเลือกใช้เครื่องรีดนมอย่างถูกต้อง เหมาะสม และทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพ ไม่ส่งผลกระทบต่อผลผลิตและไม่ทำให้เกิดการบาดเจ็บของเต้านมโค</p> <p>1.4.4 อุปกรณ์และภาชนะที่เกี่ยวข้องกับการรีดและขนส่งน้ำนมดิบต้องเอื้อต่อการทำความสะอาดและฆ่าเชื้อ</p>
2. การจัดการฟาร์ม	<p>2.1 มีเอกสารหรือหลักฐานที่แสดงขั้นตอนการปฏิบัติงานในฟาร์มสำหรับกิจกรรมที่สำคัญ และปฏิบัติตามขั้นตอนที่กำหนด ได้แก่ การจัดการพันธุ์ประวัติ การผสมพันธุ์ การปรับปรุงพันธุ์โคนม การจัดการอาหารสำหรับโคนม การจัดการด้านสุขภาพ การจัดการรีดนมและน้ำนมดิบ การทำความสะอาด และการจัดการขยะและมูลสัตว์</p>
2.2 การจัดการอาหารสำหรับโคนม	<p>2.2.1 จัดให้มีอาหารที่เพียงพอและเหมาะสมกับความต้องการของโคนมในแต่ละช่วง</p> <p>2.2.2 กรณีที่ใช้อาหารสำเร็จรูป ต้องมีคุณภาพและมาตรฐานตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และให้ตรวจสอบคุณภาพอาหารโคนมทางกายภาพในเบื้องต้น</p> <p>2.2.3 กรณีผสมอาหารเอง ห้ามใช้สารต้องห้ามตามกฎหมายว่าด้วยการควบคุมคุณภาพอาหารสัตว์ และมีกระบวนการผสมอาหารสัตว์อย่างถูกต้องสุจริต</p> <p>2.2.4 การผสมหรือเติมยาสัตว์ในอาหารและน้ำ ต้องอยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม มีบริเวณเก็บอาหารสัตว์ดังกล่าวแยกออกจากอาหารทั่วไป และมีป้ายบ่งชี้</p> <p>2.2.5 มีสถานที่เก็บอาหารโคนมที่สามารถป้องกันการปนเปื้อนและการเสื่อมสภาพของอาหารสัตว์ได้</p>
2.3 การจัดการน้ำใช้ในฟาร์ม	<p>2.3.1 น้ำสำหรับโคกินต้องมีปริมาณเพียงพอ และสะอาด</p> <p>2.3.2 น้ำที่ใช้ในฟาร์มต้องสะอาด เพียงพอและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ในการใช้</p>
2.4 การจัดการการรีดนมโคและการขนส่ง	<p>มีการเตรียมแม่โคก่อนการรีด การรีด และการขนส่ง ที่ถูกต้องตามสุขลักษณะที่ดี</p>

รายการ	ข้อกำหนด
2.5 การทำความสะอาดและบำรุงรักษา	2.5.1 โรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ ต้องสะอาดและถูกสุขลักษณะ
	2.5.2 บำรุงรักษาโรงเรือน เครื่องมือและอุปกรณ์ให้อยู่ในสภาพดี มีความปลอดภัยต่อโคและผู้ปฏิบัติงาน
	2.5.3 สารเคมี ยาฆ่าเชื้อ หรือวัตถุอันตรายด้านการปศุสัตว์ที่ใช้ในกระบวนการต่างๆ ให้ใช้ผลิตภัณฑ์ที่ขึ้นทะเบียนกับกรมปศุสัตว์หรือสำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา และใช้ตามคำแนะนำวิธีใช้ของฉลากหรือตามคำแนะนำของสัตวแพทย์ ผู้ควบคุมฟาร์ม และเก็บเป็นสัดส่วน
3. บุคลากร	3.1 มีจำนวนบุคลากรเหมาะสมกับจำนวนโคที่เลี้ยง มีการจัดแบ่งหน้าที่และความรับผิดชอบอย่างชัดเจน
	3.2 ผู้ประกอบการหรือบุคลากรที่เลี้ยงโคต้องมีความรู้ ประสบการณ์ และได้รับการฝึกอบรมหรือได้รับการถ่ายทอดความรู้ เพื่อให้เลี้ยงโคอย่างถูกต้อง
	3.3 มีสัตวแพทย์ที่ได้รับใบรับรองเป็นผู้ควบคุมฟาร์มกำกับดูแลด้านสุขภาพโค
	3.4 ผู้ปฏิบัติงานในฟาร์มต้องมีสุขลักษณะส่วนบุคคลที่ดี และต้องได้รับการตรวจสุขภาพประจำปีว่าไม่เป็นโรคติดต่อร้ายแรง
4. สุขภาพสัตว์ 4.1 การป้องกันและควบคุมโรค	4.1.1 มีการทำเครื่องหมายประจำตัวโคทุกตัว ตามระบบการทำเครื่องหมายและขึ้นทะเบียนสัตว์แห่งชาติของกรมปศุสัตว์
	4.1.2 การจัดการสุขภาพสัตว์ การใช้ยา และโปรแกรมวัคซีน อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม หรือผู้ที่ได้รับมอบหมายจากสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม
	4.1.3 มีการป้องกันและฆ่าเชื้อโรค ยานพาหนะ อุปกรณ์ และบุคคลก่อนเข้าฟาร์ม รวมถึงมีการจัดบันทึกการผ่านเข้า-ออกฟาร์มของบุคคลภายนอกที่สามารถตรวจสอบได้
	4.1.4 มีมาตรการควบคุมสัตว์พาหะ
	4.1.5 ระบุแหล่งที่มาของโคนม และมีการกักโรคและตรวจรับรองสุขภาพโคนมที่นำเข้าฟาร์มใหม่

รายการ	ข้อกำหนด
	<p>4.1.6 กรณีเกิดโรคระบาดหรือสงสัยว่าเกิดโรคระบาด ให้ปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์และคำแนะนำของกรมปศุสัตว์</p> <p>4.1.7 การจัดการซากโคให้อยู่ในดุลยพินิจของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์มด้วยวิธีเหมาะสม ในกรณีของโคที่ตายจากโรคระบาด ต้องปฏิบัติตามกฎหมายว่าด้วยโรคระบาดสัตว์</p>
4.2 การบำบัดโรคสัตว์	<p>4.2.1 การบำบัดโรคสัตว์ให้อยู่ภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม และเป็นไปตามข้อกำหนดในมาตรฐานสินค้าเกษตร มกษ. 9032 เรื่อง ข้อปฏิบัติการควบคุมการใช้ยาสัตว์</p> <p>4.2.2 การจัดเก็บวัคซีนหรือยาสัตว์ที่ฟาร์ม ให้เก็บรักษาตามคำแนะนำของกรมปศุสัตว์ สัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม หรือคำแนะนำบนฉลากหรือเอกสารกำกับและเก็บเป็นสัดส่วน</p>
5. สวัสดิภาพสัตว์	ดูแลโคให้มีความเป็นอยู่ที่สบาย หากโค ป่วย บาดเจ็บ พิจาร ให้ปฏิบัติอย่างเหมาะสม เพื่อไม่ให้เกิดการทรมานสัตว์
6. สิ่งแวดล้อม	<p>6.1 กำจัดหรือจัดการขยะมูลฝอย ของเสีย และมูลโค ด้วยวิธีการที่เหมาะสม และถูกสุขลักษณะ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม</p> <p>6.2 กรณีมีขยะติดเชื้อ ให้แยกทำลายและกำจัดด้วยวิธีที่ถูกต้องภายใต้การกำกับดูแลของสัตวแพทย์ผู้ควบคุมฟาร์ม</p> <p>6.3 จัดการน้ำเสียจากฟาร์มอย่างเหมาะสมเพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม</p>
7. การบันทึกข้อมูล	<p>7.1 ให้บันทึกข้อมูล ได้แก่ บันทึกด้านการผสมพันธุ์และการปรับปรุงพันธุ์ บันทึกการจัดการอาหารให้โคนม บันทึกด้านการจัดการด้านสุขภาพ และบันทึกด้านการจัดการรีดนม ปริมาณและคุณภาพน้ำนมดิบ บันทึกการทำความสะอาดและการบำรุงรักษาโรงเรือนและอุปกรณ์ และบันทึกด้านบุคลากร</p> <p>7.2 ให้เก็บรักษาบันทึกข้อมูลเป็นเวลาอย่างน้อย 3 ปี</p>